1. *ИгнатенкоП. И, Павленко Н. В.* Идентичность: философский и психологический аналіз. - К.: Арт-пресс", 1999. - 466 с.
2. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. *В. Г. Кременя* Авторський колектив: *М.Ф.Стето, Я. Я. Балюбаш, В. Д. Шикарук, В. В. Грубінко, І.І. Бабин.* - Тернопіль: Навчальна книга- Богдан, 2004. - 387 с
3. *Zimny Jan.* Autorytet nauczyciela XXI wieku // Nauczyciel wobec szans i zagrozen edukacyjnych XXI wieku. - Lodz, 2007. - S. 50-57.
4. *Zimny Jan.* Czynniki ksztahuja.ce autorytet wychowawcy nauczyciela // Pedagogia na dzis. - Stalowa Wola - Ruzomberok, 2007. - S. 88-109.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2007

А. Лукьянчук

Формирование профессиональной идентичности у будущих учителей начальной школы

Исследуются проблемы усовершенствования содержания и форм подготовки учителей начальной школы. Исследовались идентификационные процессы в период обучения в педагогическом колледже. Выявлено четыре типа идентификации в рамках профессии: профессия как возможность интересной жизни; профессия как карьера; профессия как самореализация; профессия как творчество.

A. Lukianchuk

Formation of Professional Identity of Future Teachers at a Junior School

The problems of the improvement of the contents and forms of junior school teachers' training are researched. Identification processes during the period of their studies at a pedagogical college are considered. Four types of identification within a profession are identified: a profession as a possibility of interesting life; a profession as a career; a profession as a possibility of self-actualization; a profession as a creativity.

Рецензент - доктор педагогічних наук, професор Н. А. Побірченко

УДК 377.112.4

Марина Пальчук

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОЇ ШКОЛИ ЯК ІНТЕГРАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЙОГО ПРОФЕСІЙНИХ І ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ

Якісна освіта розглядається сьогодні як ефективний інструмент протистояння вимогам сучасності у вимірі продукування висококваліфікованої робочої сили.

Беручи участь у європейських інтеграційних процесах, професійна освіта, зокрема професійно-технічна, опинилися в епіцентрі комплексу проблем, пов'язаних із розвитком особистості. До цього комплексу входить і проблема відставання рівня професійної компетентності керівників і педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів від вимог до якості підготовки робітничих кадрів, що, на думку вітчизняних експертів, є однією з найголовніших проблем професійно-технічної освіти України на сучасному етапі [5].

Розв'язання всіх цих проблем об'єктивно зумовлює необхідність глибокого осмислення і впровадження на науково обгрунтованих засадах професійно орієнтованої освіти, яка має на меті підготовку та перепідготовку нової генерації педагогів із достатньо розвиненим особистісним творчим потенціалом, формування певних компетентностей педагогічних кадрів професійної школи, які пов'язані із загальним ставленням до сучасного соціокультурного розвитку.

Сучасна ситуація, яка складається в системі професійно-технічної освіти, стимулює педагога професійної школи на перехід від адаптивної форми активності, зорієнтованої в теперішнє, до креативної - орієнтованої в майбутнє.

Згідно з "Концепцією розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні" [3], соціально-економічний, інформаційно-технологічний розвиток суспільства, вимоги до підготовки кваліфікованих робітників зумовлюють необхідність формування педагога професійної школи нового типу - компетентного педагога професійного навчання, який органічно поєднує функції викладача та майстра виробничого навчання.

Слід зазначити, що Концепція передбачає формування у майбутніх фахівців готовності до роботи в умовах інформатизації суспільства. Інформаційна культура, компетентність стають сьогодні обов'язковою вимогою до підготовки спеціалістів середнього професійного рівня і

Марина Пальчук, 2007

формуються в сучасному професійному закладі в рамках усіх дисциплін. На сучасному етапі провідним чинником входження професійно-технічної освіти України в європейський освітній простір є ефективне використання студентами світового інформаційного потенціалу.

Закон України "Про Концепцію Національної програми інформатизації" [1] визначає необхідність підготовки молоді, що навчається, до сприйняття потоку інформації, що постійно збільшується. Перехід до інноваційних технологій навчання передбачає створення умов для їх впровадження.

Мета статті -розглянути пріоритетні напрями інноваційного пошуку вирішення проблеми вдосконалення системи формування компетентностей викладача професійної школи, зосередивши увагу на теорії та практиці розвитку інформаційної компетентності викладача як одного з важливих компонентів його професійної культури.

Високий рівень професійної компетентності педагога характеризує *інформаційно-комунікаційна компетентність* - комп'ютерна грамотність плюс вміння вести пошук інформації, використання й оцінка інформації, володіння технологіями комп'ютерних комунікацій, вміння засвоювати і використовувати можливості інформаційних технологій для вирішення методичних і навчально-виховних проблем.

За визначенням Г. К. Селевко, інформаційна компетентність - це ключова суперкомпетентність людини XXI ст., важливий інструмент майбутньої професійної діяльності теперішніх учнів і студентів, а також викладачів [12, є. 68].

Впровадження сучасних інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), які забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність і ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, є сьогодні, за визначенням В. Г. Кременя, пріоритетом розвитку освіти [4, с 190].

Процес впровадження інформаційних і комунікативних технологій у навчальний процес професійної школи набуває фундаментального значення, оскільки стає підставою для переосмислення підходів до змісту системи освіти, створення високоякісного та високотехнологічного інформаційно-освітнього середовища. Як наслідок, інтенсивний розвиток сфери освіти на основі інформаційних і телекомунікаційних технологій *стає важливим національним пріоритетом країни* в умовах світової та європейської інтеграції.

При цьому слід зазначити, що вплив процесів демократизації, гуманізації та інформатизації суспільства приводять до проблеми переходу від вузькодисциплінарного розуміння цілей освіти до більш за-

гальнокультурного їх трактування. Розвиток і впровадження ІКТ в систему професійного навчання є сьогодні не лише *соціальним замовчеїшям суспільства,* а й ефективним засобом перетворення процесу інформаційного забезпечення освітнього процесу, його модернізації.

Від сучасного навчального закладу вимагається використання нових підходів до навчання, які забезпечують, поряд із його фундаментальністю, розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій, потреб у самоосвіті на основі потенціальної багатоваріантності змісту й організації освітнього процесу. Цільовою установкою в навчанні стає завдання не "зобов'язати визубрити", а допомогти розвинутися. У цьому смислі ІКТ відкривають широкий простір для засвоєння світу шань і самовираження всіх учасників навчального процесу [7].

Можна окреслити своєрідну ланцюгову реакцію, яка виникла в Україні: економіка вимагає від ринку праці кваліфікованих робітників; ринок, у свою чергу, від системи професійно-технічної освіти - їх підготовки; остання ж від закладів вищої школи - підготовки конкурентоспроможних на внутрішньому та світовому ринках праці інженерно-педагогічних кадрів для тієї ж системи ПТО [2, с 16].

Професійно-технічна освіта має сьогодні готувати робітничі кадри до діяльності в умовах тісного міжнародного співробітництва й інтернаціональних зв'язків, формувати в них *компетентність транснаціонального характеру,* а саме: професійну, у сфері іноземних мов, інтеркультурну, інтернаціональну, а також у сфері інформаційних технологій [6, с 23].

Компетентність педагогічних кадрів професійної школи є однією з організаційно-педагогічних умов ефективної підготовки конкурентоспроможного на ринку праці фахівця, який досконало володіє професійною майстерністю, загальними і професійними компетентностями, наділений комунікативними якостями. Підвищення цієї компетентності неможливе без педагогічної системи професійної освіти, яка постійно оновлюється й ефективно функціонує.

Професійну компетенцію, на думку В. Д. Шадрікова, визначає інтегральна характеристика професійних і особистісних якостей фахівця як суб'єкта певної діяльності. При цьому можна зробити висновок, що професійна готовність і професійна компетентність - близькі за споїм значенням поняття.

Внаслідок своєї актуальності проблема формування компетентностей викладача сучасної професійної школи, зокрема інформаційно-комунікативної компетентності, сьогодні є об'єктом дослідження вітчизняних і зарубіжних учених.

В. Г. Кремень визначає процес "запровадження у структуру і зміст навчання змін, орієнтованих на створення *нового менталітету* та *компетентності,* необхідних для успішних дій...", одним зі стратегічних напрямів удосконалення вітчизняної освіти [4, с 26].

Г. К. Селевко наголошує на необхідності набуття таких ключових суперкомпетентностей: *комунікативна* - вміння вступати в комунікацію з метою бути зрозумілим, володіння уміннями спілкування; *автономізаційна* - вміння саморозвитку і самопрезентації, здатність до самовизначення, самоосвіти, конкурентоздатності; *соціальна* - вміння жити і працювати разом з іншими людьми у трудовому колективі, в єдиній команді; *продуктивна* - вміння працювати і заробляти, здатність до створення власного продукту, вміння приймати рішення і відповідати за них; *моральна* - готовність, здатність і потреба жити за загальнолюдськими моральними законами; *інформаційна* - володіння інформаційними технологіями, вміння працювати зі всіма видами інформації [12, с 11].

Слід зазначити, що розвиток особистісних компетентностей, зокрема інформаційної компетентності викладача, неможливий без загального розвитку інформаційної культури всіх учасників навчально-виховного процесу.

Сучасні дослідники (І. В. Роберт, Є. С. Полат та ін.) виділяють такі напрями формування інформаційної культури у навчальному закладі: розвиток *матеріально-технічної бази* інформатизації (автоматизації та комп'ютеризації); формування *інформаційної культури (компетентності)* у всіх учасників навчального процесу; розвиток вміння використання інформаційно-комунікаційних технологій; формування *вміння отримання, аналітичної обробки, зберігання і передачі інформації,* використання мультимедійних засобів для оновлення і модернізації навчально-виробничого процесу; формування *вміння створювати і продукувати інформаційні ресурси,* навчально-методичні програми.

Г. К. Селевко на основі виділення нової групи технологій - "педагогічні технології на основі сучасних інформаційно-телекомунікаційних засобів" - визначає, що використання даних засобів не лише значно реформує структуру навчального процесу, а й створить надзвичайні умови для його інтенсифікації. Завдяки процесу набуття всіма членами навчально-виробничого процесу інформаційної компетентності мають відбутися: системна інтеграція, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес навчання; успішна соціалізація випускників і молодих педагогів; мобільне включення молоді, що навчається, та інженерно-педагогічного колективу у світовий ін-

формаційно-освітній простір; зниження рівня соціально-педагогічної дезадаптації в умовах реалій інформаційного суспільства; удосконамеїшя системи управління та кадрової роботи навчального закладу на основі інформаційно-консультаційних технологій [12].

Інтеграційну систему професійних і особистісних компетентностей педагога професійної школи можна представити як структуру, що включає: *нормативно-правову компетенцію,* яка передбачає володіння основними державної нормативно-законодавчої бази; *професійну компетенцію,* яка складає основу професійної діяльності, майстерності, культури; *гиціально-психологічну компетенцію,* що розглядається як володіння спільною (корпоративною) професійною діяльністю, прийомами професійного (ділового) спілкування; *інформаційно-технологічну компетентність,* обов'язковими показниками якої є вміння користуватися комп'ютерною технікою, засобами мультимедіа, інформаційно-пошуковими програмами; *комунікативну компетентність,* яка передбачає вміння встановлювати контакти і підтримувати змістовний діалог, вибирати оптимальний стиль спілкування в різних ділових ситуаціях. Професійні й особистісні компетентності педагога сприяють утвердженню у процесі навчання і виховання молоді його авторитету [13; 14].

Інноваційна спрямованість формування професійно-педагогічної культури викладача професійної школи передбачає його включення в діяльність щодо створення, засвоєння і використання педагогічних новацій у практиці навчання і виховання студентів, створення в навчальному закладі певного інноваційного середовища [11].

Професійна самореалізація особистості викладача - це завжди сукупність того, що реалізовано на сьогоднішній день, і того, що міститься як певна можливість подальшого розвитку [9, с 142].

Організація навчально-виробничого процесу в сучасному навчальному закладі системи професійно-технічної освіти неповноцінна без використання інформаційних ресурсів у електронному вигляді. Від чіткого уявлення місця інформаційних технологій у системі "викладач - студент" залежить ефективність їх використання у навчальному процесі.

Одним із пріоритетних напрямів діяльності *Сімферопольського вищого професійного училища ресторанного сервісу і туризму* (СВПУРСІТ) є підвищення результативності роботи педагогічних кадрів на основі удосконалення їх професійної компетентності та творчої майстерності.

Саме з метою якісного інформаційного забезпечення науково-методичної діяльності інженерно-педагогічного колективу, навчально-виробничого процесу на основі інноваційних технологій, формування інфор-

МВДІЙНОЇ культури і, як наслідок, інформаційної компетентності всіх учасників навчального процесу на базі СВПУРСіТ створений інформаційно-консультаційний бібліотечний центр (ІКБЦ). Даний інноваційний проект бере участь у Всеукраїнській естафеті інноваційних проектів у системі професійно-технічної освіти. Повнотекстові електронні ресурси ІКБЦ не лише значно підвищили відсоток книгозабезпеченості спецдисциплін, а й використовуються викладачами при підготовці до лекцій, а також як ілюстративний матеріал для проведення занять.

Процес оновлення культурно-педагогічного змісту освітньої діяльності навчального закладу потребує сьогодні формування культурного інноваційного середовища, в якому конструктивне ставлення до нової ідеї, нововведення буде в числі найбільш значущих цінностей.

Пріоритетним завданням педагогічного персоналу СВПУРСіТ є сьогодні забезпечення ефективного використання внутрішнього потенціалу навчального закладу, для чого створюються і використовуються необхідні педагогічні й інноваційні технології (СВПУРСіТ - база апробації інноваційних проектів: експериментальний педагогічний майданчик за темою "Педагогічні основи розвитку професійної майстерності у педагогів професійно-технічних навчальних закладів"; інформаційно-консультаційний бібліотечний центр (віртуальний і реальний) із ресторанного сервісу та туризму, науково-дослідницька робота інженерно-педагогічного колективу КРПТНЗ "СВПУРСіТ" "Царська кухня Лівадійського палацу"), що, безумовно, сприяє становленню креативної індивідуальності, формуванню професійних і особистісних компетенцій, майстерності, мотивації професійної творчості педагогів [8].

Перспективою навчально-виховного процесу в СВПУРСіТ сьогодні стає суттєве оновлення змісту і методики професійної освіти, включення до навчальних програм управлінських, економічних і правових знань, поглиблене вивчення іноземних мов та інформаційних технологій.

У СВПУРСіТ впроваджується інтегративний підхід - використання елементів інформаційно-комп'ютерних технологій у предметному навчанні та процесах самоосвіти і самореалізації. Впровадження засобів інформаційних і комунікаційних технологій сприяє інтенсифікації всіх рівнів навчально-виробничого процесу: підвищення ефективності та якості процесу навчання; забезпечення спонукальних мотивів (стимулів), які зумовлюють активізацію пізнавальної діяльності; розвиток міжпредметних і внутрішньопредметних зв'язків завдяки використанню сучасних засобів обробки інформації, зокрема мультимедійної.

Печумовно, інноваційна діяльність СВПУРСіТ спрямована на підйищення конкурентноздатності навчального закладу, основною меііо якого є задоволення потреб суспільства у фахівцях нового типу, спроможних вирішувати важливі проблеми наукового, технічного та культурного прогресу.

Вирішення проблеми вдосконалення системи формування компеісіітиостей викладача професійної школи, зокрема інформаційних, Мас здійснюватися шляхом інтеграції та впровадження в навчально-Иробничий процес інноваційних педагогічних технологій на основі моиііоцінного використання можливостей інформаційно-комунікаціймих технологій, основ управлінської діяльності, менеджменту, професійної педагогіки та психології.

Таким чином, пріоритетним завданням системи професійної освіти сьогодні є створення необхідного інноваційного середовища, яке значно вплине на розвиток *професійної культури педагога, його компетентностей,* які підображають його ціннісну орієнтацію, закріплену в мотивах, знаннях, уміннях і навичках, забезпечують сприйняття ним нових ідей, готовність і здатність до підтримки та реалізації новацій у всіх сферах життя.

1. Закон України "Про Концепцію національної програми інформатизації", прийнятий 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР // Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів: У 6 т. / За заг. ред. *Ю. С Шемшученка, І. С Чижа.* - Т. 1: Інформаційне законодавство України. - К.: ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2005. -С. 189-204.
2. *Коваленко О.* Інженерно-педагогічні кадри вирішують усе, або майже все... // Вища школа. - 2006. - № 3. - С 15-25.
3. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні // Освіта України. - 2004. - № 56-57 (20 липня). - С 3-5.
4. *Кремень В. Г.* Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). - К.: Грамота, 2003. - 216 с
5. *Ничкало Н. Г.* Підносити науковий потенціал педагогів професійної школи // Професійно-технічна освіта. - 2006. - № 1. - С 11-12.
6. *Ніколаєнко С. М.* Інноваційний розвиток професійно-технічної освіти в Україні. - К.: Книга, 2007. - 232 с
7. *Пальчук М. И.* Инновационные педагогические технологии в профессиональном образовании // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: Збірник наукових праць. Вип. 1. - Львів: ЛДУ БЖД, 2006. - С 457-463.
8. *Пальчук М. І.* Підготовка педагогічного персоналу в умовах європейської інтеграції // Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології: Збірник наукових праць / За заг. ред. *Н. Г. Ничкало.* - Харків: НТУ "ХПІ", 2007. - С 275-279.

9. Педагогика профессионального образования: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / *Е. П. Белозерцев, А. Д. Гонеев, А. Г. Пашков* и др.; Под ред. *В. А. Сластенина.* - М.: Издательский центр "Академия", 2004. - 368 с.
10. Професійна освіта: Словник: Навч. посібник / Уклад. *С. У. Гончаренко* та ін.; За ред. *Н. Г. Ничкало.* - К.: Вища школа, 2000. - 450 с.
11. Профессиональная педагогика: Учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям / Под общ. ред. С. *Я. Батышева*- 2-е изд., перераб. и доп. - М.: Ассоциация "Профессиональное образование", 1999. - 904 с.
12. *Селевко Г. К.* Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств. - М.: НИИ школьных технологий, 2005. -208 с.
ХЪ.Итту Jan. Potrzeba autorytety nauczyciela // Aktualne wyzwania dla nauk spofecznych. - Ruzomberok - Kijow - Sandomierz, 2006. - S. 67-78.
14. *Zimny Jan.* Wspolczesny model autorytety nauczyciela. - Ruzomberok, 2006. - 528 s.

Стаття надійшла до редакції" 20.06.2007

М. Пальчук

Компетентность педагога профессиональной школы как интегральная характеристика его профессиональных и личностных качеств Рассматриваются приоритетные направления инновационного поиска решения проблемы усовершенствования системы формирования компетентностей преподавателя профессиональной школы. Акцентировано внимание на теории и практике развития информационной компетентности преподавателя как одного из важнейших компонентов его профессиональной культуры.

M. Palchuk

Professional School Pedagogue's Competence as an Integral Characteristic of His/Her Professional and Personal Features

The priority directions of an innovative search of the solution of the problem of improving the system of a professional school pedagogue's competences formation are considered. The attention is paid to the theory and practice of a pedagogue's information competence development as one of the most important parts of his professional culture.

Рецензент - доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПН України Н. Г. Ничкало

УДК 378.147

Тетяна Андрущенко

ВИМОГИ ДО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОГО СПЕЦІАЛІСТА

Вимоги до сучасного спеціаліста зумовлені соціально-економічними змінами у нашому суспільстві. Тому для держави, що розвивається, особливого значення набуває якісна підготовка спеціаліста у вищому навчальному закладі. Адже саме вища школа закладає фундамент професії, формує менталітет спеціаліста, розширює професійний профіль, розвиває творчі здібності, забезпечує професійну мобільність і конкурентоздатність, адже у ВНЗ не лише дають знання, але і вихоиують, спрацьовує ефект занурення в усі проблеми професійної діяльності, діє фактор часу, що сприяє створенню установок і визначенню типу професійного мислення.

Завдання даної статті - розглянути якості фахівця, професіонала, здатного конкурувати на сучасному ринку праці; сформулювати вимоги до фахівця в умовах змін у суспільстві, що розвивається; структурувати риси професійної компетентності та складові конкурентоспроможності.

Головною метою й орієнтиром вищої професійної освіти має бути: формування соціально активної особистості, що має високу компетентність, мобільність і професіоналізм; розвиток комплексу якостей сучасного спеціаліста, професійного мислення, соціальної та професійної відповідальності; формування у людини потенціалу саморозвитку і самовдосконалення; розвиток збалансованої загальнокультурної, спеціальної та конкретно-практичної підготовки професіонала.

Отже, вищу освіту ми розглядаємо як послідовне і передбачуване формування таких якостей людини, які визначають ефективність і якість його професійної діяльності. Це не просто знання й уміння, хоча вони відіграють величезну роль у професійній діяльності. Це ще й культура, і потенціал саморозвитку, та загострене почуття соціальної відповідальності - повний комплекс тих якостей особистості, які перетворюють професійну діяльність у суспільне благо.

Багато дослідників зазначають, що ключовою ланкою інноваційно-професійної культури спеціаліста є професійна компетентність, яка дозволяэ йому успішно виконувати різні види професійної діяльності, адже нона синтезує у собі знання й уміння, відображає ступінь сформованості іа вираження професійної культури і визначає результати діяльності.

<0 Тетяна Андрущенко, 2007